

4. De Nederlandse Periode

Aanvankelijk beschouwde men in onze streken de aanhechting bij Nederland als een goede zaak. Men hoopte op allerlei verbeteringen die de economie terug op gang zouden brengen; bovendien was de volkstaal terug de officiële voertaal geworden en werd het onderwijs in het Nederlands gegeven. De openbare besturen bleven echter in grote mate verfranst en stonden weigerachtig tegenover een overgang naar het Nederlands.

Het duurde dan ook niet lang of er vormde zich een oppositie tegen het Nederlands bewind. De Kerk verzette zich tegen Willem I en zijn taalwetten omdat zij vreesde dat het Nederlands het protestantisme zou vevoordelen; de liberalen, vooral de jongere generatie, wensten een democratischer beleid waarin de vrijheid van het individu zou gerespakteerd worden. Willem I schonk weinig aandacht aan die eisen, met als gevolg dat de Kerk en de liberalen samen front vormden tegen de Nederlanders.

Het was weerom de taal die het ergste leed onder die gebeurtenissen : het Vlaams en het Nederlands werden door de Franstaligen als identiek beschouwd; uit protest weigerden zij het Nederlands te leren omdat zij dat een toegeving aan de Nederlandse vorst beschouwden. Het Bestuur en de openbare instellingen bleven dus verfranst, ondanks de Nederlandse inspanningen.

De toestand te Oostende lag enigszins anders. Willem I had maatregelen getroffen om de haven weer op gang te krijgen, nadat die tijdens de Franse overheersing erg verwaarloosd was geweest. Natuurlijk won hij zo aanhang bij de Oostendse burgerij die hun winstmarge opnieuw zagen stijgen. Zij lieten dan ook niet na de nieuwe vorst te loven voor zijn initiatieven; de rederijkers zetten hun beste beentje voor tijdens de dichtwedstrijden. Zo won E. Desmet in 1816 de tweede prijs te Roeselare voor zijn lierzang :

"Het huwelijk van Z.K.H. Prins Willem van Oranje met Anna Polowna, Grootvorstin van Rusland." (22)

Gedurende de ganse Nederlandse periode zal de Oostendse rederijderskamer Willem I blijven steunen, zoals blijkt uit de vragen gesteld op de Oostendse dichtwedstrijden; in 1820 moest men schrijven voor :

"De luister der Nederlandse Zeemacht in de XVIIIe eeuw.

"Zege der Moedertaal." (33)

In 1826, wanneer de eerste revolutionaire stemmen zich laten horen, reageert de rederijderskamer door een wedstrijd te organiseren met de vraag :

"D' Yselijkheden van eenen Burgerkrijg." (24)

Hoewel geen enkele van de gedichten rechtstreeks naar de politieke situatie verwijst zijn er toch enkele verdoken verwijzingen die het ongenoegen van de Vlamingen uitdrukken. De meeste gedichten veroordelen weliswaar de oorlog maar verdedigen het recht te strijden voor onafhankelijkheid en vrijheid. Meteen zien we dat we midden in de Romantiek verzeild zijn geraakt.

De Romantische schrijvers hadden bij ons bekendheid verworven : vele vande ingezonden gedichten vertonen een Byroniaanse inslag, één ervan situeert zich zelfs in de Grieks-Turkse oorlog. We herhalen dat die gedichten de mening van de andere Vlaamse steden vertegenwoordigt : de inzendingen kwamen uit Brugge, Deerlijk, Kortrijk en Roedelare. De Oostendenaars verdedigen een geïsoleerd standpunt, dat weinig steun kreeg bij hun landgenoten; de meeste Vlamingen waren al lang de zware belastingen en Willem's beleid bau.

Nog andere factoren leidden tot het Oostendse orangisme. Waarom verwijzen we naar de loge en haar leden. Eerder vermeldden we al Thomas Vermeirsch, die konneties had met zowel de rederijkers als de vrijmetselaars. Een man die tijdens de Nederlandse periode eveneens een belangrijke rol speelde was J.J. Maclagan. Ook hij was lid van de loge en een fervent aanhanger van de Nederlandse zaak. Zijn zoon was rederijker en deelde naar alle waarschijnlijkheid de opinie van zijn vader. (25) Tolerantie was één van de sleutelbegrippen van de loge, wat dus godsdienstvrijheid betekent. Deze liberale houding, die reeds van uit de Oostenrijkse tijd stamt, zal ook het politieke leven gaan beheersen en dit blijven doen tot na de eeuwwisseling. Dit bracht met zich mee dat de Kerk en de katholieke gemeenschap de Oostendenaars links lieten liggen, evenals de progressieve liberalen, die zich verzetten tegen de orangistische en soms nogal behoudsgezinde ideeën van hun Oostendse vrienden.

Men mag echter niet denken dat alle Oostendenaars gelukkig waren met het Hollandsbewind. Wat we hierboven beschreven hebben is de toestand bij de Oostendse burgerij, die kon profiteren van de economische gunstmaatregelen voor de Oostendse haven. De gewone bevolking ging, zoals de rest van Vlaanderen, gebukt onder zware belastingen. Toen de revolutie in Brussel op gang kwam ontstonden er ook rellen te Oostende. Tijdens straatrellen sneuvelden twee inwoners. (26) Uit de nieuwjaarwensen van kort na de onafhankelijkheid kunnen we de gevoelens van de arbeidende klasse afleiden. De lantaarnkuischers schrijven :

"Der Belgen dapp'ren Leeuw heeft Jantje Kees doen loopen,
Hy zal niet meer ons land door zwaere schatting stroopen.
Hy zal, door dwinglandy, niet meer ons pluimen gaen,
En door slagveld, gemael, tot aen de ribben vlaen;
Neen, Jantje Kees, in zyn moeras, kan nu gaen turfjes kappen,
En syn gescheurde broek met 't vel van spek lappen." (27)

Het onderscheid tussen de Oostendse burgerij en de werkman was tijdens de Hollandse overheersing naar voren gekomen. De arbeiders hoopten dat de onafhankelijkheid hen minder belastingen brengen zou (28) en zij schaarden zich daarom achter de meerderheid van Vlaanderen, waar het Belgische nationalisme hoogtij vierde.

De pro-Hollandse houding van sommige Oostendenaars was dus meestal gebaseerd op materiële overwegingen; weinigen verdedigden de meer Romantische principes in verband met de moedertaal. Wel waren er onder hen enige rederijkers, maar zij misten de nodige bagage om de rest van de burgerij voor de zaak te winnen.

Van zodra de Oostendse burgerij echter inzag dat de haven onder Leopold I ook zou bloeien en dat zelfs een nieuwe bron van inkomsten, namelijk het toerisme Oostende verder ging uitbouwen, lieten ook zij hun Hollands sympathieën varen.

Alles werd opnieuw verfranst en de literaire bloei die Oostende gedurende deze korte periode gekend had zonk tot een nieuw laagtepunt. Het einde van de Hollandse periode betekende het begin van het einde voor de Oostendse redarijkers, en een stap achteruit voor de erkenning van het Vlaams als een volwaardige taal.

(Vervolgt)

J. SURMONT

BIBLIOGRAFIE

22. DE POTTER, F., Verhandeling over de Vlaamsche Letterkunde, p. 53
23. Ibidem, p. 54
24. -----, Dicht- en Kunstwedstrijd voorgesteld aan alle Taal-Dicht-en Letterkundige Genootschappen in het Koninkrijk, archief Ostendiana, Stadsbibliotheek Oostende
25. DE BROCK, W., J.J. Maclagan, Oostends orangist, in Ostendiana, jaarboek van de Vlaamse Vereniging voor Familiëkunde Afdeling Oostende-Kuststreek, 1982
26. MAERVOET, W., De Politieke Evolutie in het Arrondissement Oostende, 1830-1914, onuitgegeven licentieverhandeling R.U.G., 1964-65, p. 97.
27. -----, Nieuwjaer-Wensch opgedraegen aan de Heeren Burgers Van de Stad Oostende, 1831, archief haenkundig museum Oostende.
28. WILS, L., De Vlaamse Beweging tot 1914, De Standaard, 1955.

ROUWBEKLAG

Op 21 november overleed op 58 jarige ouderdom ons lid de heer Henri DUMAREY, gemeenteraads- en provincieraadslid. Gedurende 12 jaar was hij schepen van de Haven. "De Plate" biedt aan de familie haar oprechtste blijken van deelneming aan.

A. VAN ISEGHEM
voorzitter

IN DIT NUMMER :

- blz. 3 : N. HOSTYN : De voorloper van de Oostendse Kunstakademie (2)
- blz. 6 : E. SMISSAERT : Twee brochures geschreven door Adolf Buyl
- blz. 7 : I. VAN HYFTE : De Konterdam in het verweer
- blz. 9 : G. BILLIET : A. Stracké (7) Activiteit in de Gemeenteraad (2)
- blz. 15 : J.B. DREESEN : De Syndicale Kamer van Beroepsmuzikanten
- blz. 16 : E. SMISSAERT : Het tijdschrift Voetlicht (1930-1939)
- blz. 17 : A. VANDENAUWEELE : De putti's in het Koningspark
- blz. 19 : J.P. FALISE : Het erevaandel 1830 van de Stad Oostende
- blz. 22 : O.V. : Ostende-Thermal (fotoblz.)
- blz. 23 : J.B. DREESEN : De Engelse kerk te Oostende
- blz. 25 : Oorlogsdagboek 1940-1945 (12)
- blz. 28 : J. SURMONT : De Vlaamse beweging weerspiegeld in de literatuur (3)

TEKSTOVERNAME UIT "DE PLATE" STEEDS TOEGELATEN MITS BRONOPGAVE